

עמיר עקיבא סגל

משוררים בגן חיות

ערב שירה בו הייתי לפני איזה זמן, הקריאו כמה משוררים משיריהם חמור מוכר שר משיריו ומשירי משוררים שכבר אינם בין החיים. הזמר שר שני שירים ואז עלה משורר ראשון. ניכר היה שהתכוון, הקריא משיריו הקצרים יותר, סיפר מעט על הרקע לשניים מהשירים שהקריא, מתארו לו כפיים והוא התבקש על ידי מנחה הערב, להקריא שיר נוסף. כך אכן עשה.

אחריו עלתה משוררת שניכר שלא התכוננה אפילו רגע אחד. דפדפה בספר השירים האחרון שלה, התלבטה בקול איזה שיר לקרוא - כך כל פעם מחדש כשהייתה צריכה לבחור שיר לקריאה. אחרי כמה שירים, הורתה לקהל למחוא לה כפיים וירדה מהבמה. המשורר שעלה אחריה הקריא שיר שכתב בעקבות ספרה של המשוררת, הקריא כמה שירים מספר שיריו האחרון וסיים בשיר שכתב באתו היום ממש.

אף שמדובר במשוררים טובים, אפילו מוכרים, למרות המנחה הנעים והסימפתי ולמרות העובדה שככל שיריעתי מגעת כלל המשתתפים באתו אירוע קיבלו תשלום הוגן על השתתפותם בו - התעוררה בי תחושת מבוכה מלווה בשעמום. תחושה זו מלווה אותי במרבית אירועי השירה שאליהם אני מגיע, כצופה וכמאזין. מה מקור וסיבת התחושות הללו? בעיקר החפיפניקיות והסתמיות שמלוות רבים מאירועי השירה הללו.

למרות ההשקעה הרבה באירוע, ואף שהיה מחובר במקום נעים ומסודר, היה פרסום מוקדם וברור חזף האחידה הנעימה, תוכן אירוע השירה הזה נותר לא מעובד וסתמי למדי. המנחה לא ידע אילו שירים יקריאו המשוררים, וגם לא אילו שירים ישיר הזמרה. ניכר כי למעט אותו משורר ראשון, ולמרות השיר שהקדיש המשורר השלישי למשוררת השנייה, גם המשוררים עצמם לא התכוננו ולא ידעו, טרם אותו האירוע ממש, מה יקריאו בו.

בנוסף, זה חשוב מאוד, לא ברור מה הקונטקסט ומה האמירה שהתכוון לשדר אותו אירוע. זאת מלבד העובדה הבסיסית הבורחה שמדובר באירוע שירה, והוקראו שם שירים. הגיעו כמה משוררים, הקריאו כמה שירים. השירים נענו בשלל נושאים, נכתבו בשלל סגנונות ולא ניכר היה שיש בין השירים או בין המשוררים איזה קשר שהוא, מלבד אמירות שלום מנומסות.

למה הרבר דומה? להזמנה לתערוכת תמונות בגלריה שבה תמונה של מירד לצד תמונה של רמברנט, לידן תלויה תמונת האמצע מפנטהאוז האחרון ולצדה תמונת בנו של האוצר, בן החמש, בציור ששרכט באתו בוקר. באמצע החדר עומד פסל רומי, או פסל של תומרקין (המשול כאן לזמרה, כדי שיהיה ברור) כי האוצר חושש שחובבי האמנות שיבראו לתערוכה ישתעממו מצפייה בתמונות דר-ממדיות בלבד, ולכן ראה לעצמו להעמיד פסל אחד לפחות.

כאילו עצם העובדה שהתכנסו כמה כותבי שירים והם יקריאו משיריהם אחד אחרי השני, כאילו זאת סיבה מספקת לערוך ערב כזה ולצפות שיגיעו אליו אנשים. האומנם? יש הירות גדולה, מעורבת בעליבות, ובעיקר חפיפניקיות גדולה בחוסר ההכנה לקראת מרבית אירועי השירה בישראל, כולל "העשירים" יותר והמוכרים יותר.

הירות משום שמטרת הערב איננה שיוקראו השירים, אלא שישמעו, יזכרו, יבינו, יתעניינו בהם. כמה באמת ניתן לזכור, לקבל, להבין, מתוך שלושים או חמישים שירים שונים של משוררים שונים, שאין ביניהם כל חוט מקשר? מעט

מאוד אם בכלל. משורר, משוררת ומנחה שלא חושבים מה יקבל הקהל, מה יישאר אצל הקהל, מה ירגיש מי שיושב בקהל, יבין, יזכור, כל אדם בקהל בשבתו בערב ובצאתו מהערב - נראה שהם מזלזלים בקהלם.

לכאן מתקשרת גם העליבות. עליבות משום שמרבית המנחים ומרבית המשוררים אפילו לא מעזים לחשוב על אמירה משמעותית, בטח לא כזאת שתקיף אירוע שלם, שתעביר תחושה, רעיון, ערכים שיש מי שעומד מאחוריהם. הם אינם מעזים לייצר דיון משמעותי באירוע, כחלק מממנו. הם אינם מעזים לדנות, לתכנן, להתכוון, לייצר בערב השירה אמירה משמעותית.

העליבות היא גם הנוהג להזמין זמר, באשר הוא זמר, לאירועים אלו. לעתים נדירות ראוי להזמין זמר שישיר שירים רלוונטיים, זמר שיהיה איכותי ושהיותו מוכר תסייע למשורר קהל. אבל מקובל להזמין זמר גם אם אינו מוכר (ומן הסתם אינו מקדם את האירוע), לא איכותי במיוחד, ושיריו אינם רלוונטיים לאותו האירוע. האמת, זה אולי טעם אישי, אבל במרבית אירועי השירה בהם נכחתי, הזמרים גרעו. באירוע שירה ירושלמי אליו הגעתי לפני כמה חודשים, הקריאו שירה יוסף עוזר המצוין וארו ביטון המעולה - מעולה עד כדי כך שלהקשיב לו מקריא משיריו זאת חוויה מעוררת התרגשות, אהדה ואפילו יראה. אחריהם עלה זמר לא מוכר בעל קול לא נעים, שירים לא מעניינים ולחנים שטוחים. המנחה חשש כנראה שרק שירה תשעמם את האנשים שהגיעו לערב שירה. כמובן, התוצאה היתה שהקהל כולו השתעמם ונע בחוסר נוחות כשהזמר שר.

הזלזול בשירה הוא משום שבסופו של ערב כזה אין שירה הנותרת עם

המאזינים, עם הקהל. אולי יש כסף העובר אל חשבון הבנק של המשוררים. אולי יש גם תמריץ קטן לאגו, יש גם מחיאות כפיים, שניתן להמשיל ללייקים מתוך חמלה. אבל אין דיון, אין זיכרון של שיר או של שירים. וזו אם גיע לערב כזה (העובדה שאין הרבה זרים שמגיעים לערבים כאלה צריכה להטריד כל מי שמארגן אירועי שירה) לא יזכור אף שיר ואולי אף יזלזל במשוררים ובשירתם. ובצדק, מה עשו המשוררים כדי שאותו זר ימצא עצמו באירוע השירה? שיתעניין בשירה? שירצה לשמוע עוד?

קבוצת 'גרילה תרבות' נהגה משך שנים ובשלל אירועים לקיים הפגנות שירה ספונטניות או ספונטניות למחצה.

באירועים אלו ההקראה היתה חופשית, לעתים הוקראו שירים במגאפון. היו או שביקרו אותם על כך. האירוניה היא שהמבקרים אמנם הקריאו שירה באולמות ובחדרים סגורים עם מערכת הגברה ובאירועים שלעתים פרסמו שבעות וחדשים מראש, אבל בדרך כלל לא תוכננו בשקידה או בקפידה יותר מאותן הפגנות שירה ספונטניות. למעשה, דווקא באתן הפגנות ספונטניות, החופשיות, השחרור, הקלילות והפתיחות היו חלק מהותי וערכי מהאירוע. בעוד שבאותם אירועי שירה באולמות סגורים זו היתה בעיקר חפיפניקיות מעורבת בפלצנות.

אופנה שהחלה לחלחל בעקבות אותם אירועי שירה של 'גרילה תרבות' היא אופנת הקראת השירה במקומות "לא צפויים", לרוב מקומות פתוחים וציבוריים. בעוד שבאירועי 'גרילה תרבות' היה מדובר בהפגנה, ולכן הציבוריות היתה חלק מהאירוע, במקרים הנפוצים בשנים האחרונות מדובר בלא יותר מגימיק. איוו תועלת אמיתית יש בהקראת שירה בכניסה לסופרמרקט מקרי בלילה קר? מי בכלל מסוגל להקשיב לשירה המוקראת שם? רבים מעדיפים לעזוב, או מלכתחילה לא להגיע, בשל הקו, הרעש חוסר הנוחות. העוברים ושבים אפילו לא יודעים שמתקיים אירוע. אז בשביל מה זה טוב? בשביל הגימיק. כדי שיוכלו אחר כך להגיד "הקראנו שירה בסופר/ גן חיות/ תחנת דלק או נמל תעופה. כבר עדיף לעשות כמו הפינק פלויד ולהופיע בתיאטרון ריק. וזו היתה, אגב, הופעה שבהקלטה שלה צפו יותר אנשים מאשר אלו שנכחו בכל אחד מאירועי השירה שהיו אי פעם בישראל.

